

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НУ «Чернігівська політехніка»
Науково-навчальний інститут права і соціальних технологій

ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО
МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до семінарських занять для підготовки здобувачів вищої освіти
освітнього ступеня «бакалавр»
за спеціальністю 081 «Право»
освітньо-професійна програма
«Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)»

Обговорено і рекомендовано на
засіданні кафедри кримінального
права та правосуддя
Протокол № 10 від 04.01.2022р.

Чернігів – 2022

Порівняльне правознавство. Методичні рекомендації до семінарських занять для підготовки здобувачів вищої освіти освітнього ступеня «бакалавр» за спеціальністю «081 Право» освітньо-професійна програма «Кримінальна юстиція (Суд. Прокуратура. Адвокатура)» / Укл. Дмитренко Д. О. Чернігів: Навчально-науковий інститут права і соціальних технологій НУ «Чернігівська політехніка». 2021. 15 с.

Укладачі: Дмитренко Д.О., викладач кафедри кримінального права та правосуддя НУ «Чернігівська політехніка»

Відповідальний за випуск: Сенченко Надія Миколаївна, к.ю.н., доцент.

Рецензент: Коломієць Наталія Володимирівна, д.ю.н., професор

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА	4
1. ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	
«Порівняльне правознавство»	5
1.1 Тематичний план навчальної дисципліни	5
1.2 Структура навчальної дисципліни	6
1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю	7
2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ	8
2.1 Тема 1. Порівняльне правознавство як наука. Правові сім'ї та правові системи як основні об'єкти досліджень порівняльного правознавства	8
2.2 Тема 2. Романо-германська правова сім'я	9
2.3 Тема 3. Англо-американська правова сім'я	9
2.4 Тема 4. Релігійна та традиційна правові сім'ї. Країни змішаного(гібридного) типу правових систем	10
2.5 Тема 5. Релігійно-традиційні правові сім'ї	11
2.6 Тема 6. Правові системи країн Далекого Сходу	12
2.7 Тема 7. Правові системи країн Африки	12
Питання для самоконтролю	14

ПЕРЕДМОВА

Порівняльне правознавство є фундаментальною юридичною наукою та навчальною дисципліною, яка має першочергове теоретичне та практичне значення в умовах євроінтеграції та глобалізації, котра є необхідним елементом професійної підготовки майбутніх юристів, правознавців та науковців. Основною метою даної дисципліни вбачається дослідження права іноземних держав та феномена взаємодії правових систем задля вдосконалення національної правової системи, що є основним пріоритетом для України для її входження до європейського економічного, політичного та правового простору. Саме дослідження доктринальних та законодавчих положень іноземних держав може забезпечити конвергенцію українського права до європейських стандартів та досягти відповідності політичної складової Копенгагенським критеріям щодо набуття членства в Європейському Союзі.

Порівняльне правознавство являє собою структуровану концептуально-понятійну систему правових знань, систематизованих та взаємопов'язаних уявлень про основні правові системи сучасності, а також теорій застосування порівняльного методу в науково-пізнавальному та практично-прикладному аспекті.

Навчальна дисципліна «Порівняльне правознавство» формує у здобувачів вищої освіти знання та навички для детального аналізу та порівняння правових систем світу з усвідомленням правових традицій не лише України, а й інших держав.

**ОСНОВНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ
ДИСЦИПЛІНИ «ПОРІВНЯЛЬНЕ ПРАВОЗНАВСТВО»**
**Тематичний план навчальної дисципліни «Порівняльне
правознавство»**

Тема 1. Порівняльне правознавство як наука. Правові сім'ї та правові системи як основні об'єкти досліджень порівняльного правознавства.

Формування та розвиток порівняльного правознавства у системі юридичних наук. Мета та функції порівняльного правознавства. Значення порівняльного правознавства у дослідженні національних правових систем. Об'єкти порівняльного правознавства. Сутність та розмежування понять «правова система» та «правова сім'я». Класифікація правових систем сучасності.

Тема 2. Романо-германська правова сім'я.

Поняття «романо-германської правової сім'ї». Історія становлення та розвитку романо-германської правової сім'ї. Особливості романо-германської правової сім'ї. Правова система Франції. Правова система Німеччини. Особливості романської правової системи. Особливості германської правової системи.

Тема 3. Англо-американська правова сім'я.

Поняття «англо-американської правової системи». Історія становлення та розвитку англо-американської правової сім'ї. Особливості англо-американської правової сім'ї. Правова системи Англії. Правова система США. Правова система Канади. Правова система Австралії.

Тема 4. Релігійна та традиційна правові сім'ї. Країни змішаного(гібридного) типу правових систем.

Поняття «змішаної правової системи». Особливості правових систем змішаного (гібридного) типу. Історія становлення та розвитку окремих правових систем змішаного типу. Правова система скандинавських країн. Правова система латиноамериканських країн. Правова система провінції Квебек. Правова система штату Луїзіана. Правова система ПАР. Правова система країн Африки. Поняття «релігійної правової сім'ї». Мусульманське право. Індуське право. Іудейське право. Поняття «традиційної правової сім'ї». Правова система Китаю. Правова система Японії.

1.2 Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем		Кількість годин для заочної форми навчання				
		Всього	У тому числі			
			Лек.	Пр.	Лаб.	С.р.
1	2	3	4	5	6	7
Модуль 1						
Змістовий модуль 1. Основи порівняльного законодавства. Характеристика англо-американської та романо-германської правових сімей						
1	Порівняльне правознавство як наука. Правові сім'ї та правові системи як основні об'єкти досліджень порівняльного правознавства.	19	2	2	-	15
2	Романо-германська правова сім'я	19	2	2	-	15
	3 Англо-американська правова сім'я	19	2	2		15
Разом за змістовим модулем 1		57	6	6	-	45
Модуль 2						
Змістовий модуль 2. Релігійна та традиційна правові сім'ї. Країни змішаного(гібридного) типу правових систем.						
1	Релігійна та традиційна правові сім'ї. Країни змішаного(гібридного) типу правових систем.	63	2	8	-	53
Разом за змістовим модулем 2		63	2	8	-	53
Усього годин за дисципліну		120	8	14	-	98

1.3 Методи поточного та підсумкового атестаційного контролю з навчальної дисципліни «Порівняльне правознавство»

Оцінювання знань здобувачів вищої освіти здійснюється відповідно до «Положення про поточне та підсумкове оцінювання знань здобувачів вищої освіти Національного університету «Чернігівська політехніка», затвердженого вченою радою НУ «Чернігівська політехніка» (протокол № 6 від 31.08.2020 р.) та введеного в дію наказом ректора ЧНТУ від 31.08.2020 р. №26

З дисципліни ЗВО може набрати до 60% підсумкової оцінки за виконання всіх видів робіт, що виконуються протягом семестру і до 40% підсумкової оцінки – на заліку/екзамені.

Виконання та особистий захист усіх контрольних робіт, зазначених у робочій програмі з дисципліни, є обов'язковим. Поточний контроль проводиться шляхом спілкування із ЗВО під час лекцій та консультацій та опитувань ЗВО. Результати поточного контролю за відповідний модуль оприлюднюються викладачем на наступному аудиторному занятті. Бали, які набрані ЗВО під час модульних контролів, складають оцінку поточного контролю.

Семестровий контроль у вигляді *екзамену* проводиться під час сесії з двома/трьома запитаннями теоретичного характеру. Оцінка за результатами вивчення дисципліни формується шляхом додавання підсумкових результатів поточного контролю до екзаменаційної оцінки. Взаємозв'язок між набраними балами і оцінкою наведений у розділі 12.

В випадку повторного складання екзамену всі набрані протягом семестру бали анулюються. Екзаменаційні білети знаходяться у пакеті документів на дисципліну.

У випадку, якщо ЗВО протягом семестру не виконав в повному обсязі передбачених робочою програмою всіх видів навчальної роботи, має невідпрацьовані роботи або не набрав мінімально необхідну кількість балів (20), він не допускається до складання заліку/екзамену під час сесії, але має право ліквідувати академічну заборгованість у порядку, передбаченому «Положенням про поточне та підсумкове оцінювання знань ЗВО НУ «Чернігівська політехніка».

Повторне складання екзамену з метою підвищення позитивної оцінки не дозволяється.

За результатами семестру в екзаменаційну відомість виставляється оцінка відповідно до шкали оцінювання, що наведена в наступному розділі.

2. ТЕМАТИЧНІ ПЛАНИ ДЛЯ ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ

2.1 Тема 1. Порівняльне правознавство як наука. Правові сім'ї та правові системи як основні об'єкти досліджень порівняльного правознавства.

Питання для обговорення:

1. Поняття «порівняльного правознавства».
2. Етапи становлення та розвитку порівняльного правознавства.
3. Об'єкти та предмет порівняльного правознавства.
4. Методи та функції порівняльного законодавства.
5. Поняття «правової сім'ї».
6. Поняття «правової системи».
7. Класифікація правових сімей світу.
8. Класифікація правових систем світу.

Література до теми:

1. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: підручник. Одеса: Фенікс, 2009. 464 с.
2. Голованова Н.А., Еремін В.Н., Ігнатова М.А. Уголовное право зарубежных государств: Особенная часть: учеб. пособие; под ред. И.Д. Козочкина. Москва : Изд. дом «Камерон», 2004. 527 с.
3. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с франц. В. А. Туманова. Москва: Междунар. отношения, 2003. 400 с. URL: <http://lib.ru/PRAWO/rene.txt>
4. Погребняк С. П. Порівняльне правознавство: підручник за заг. ред. О. Петришина; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". Х.: Право, 2012. 272 с.
5. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт.-уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк. Х.: Право, 2016. 164 с.
6. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира. Москва: Юрид. лит., 1993. 256 с.
7. Ткаченко В.Д. Порівняльне правознавство: Підручник для студ. юрид. спец. навч. закл. / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов: Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х.: Право, 2003. 274 с. URL: <http://textbooks.net.ua/content/category/29/43/35/>
8. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник / О.Ф. Скакун. – Харків : Еспада, 2006. – 776 с.

9. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. – Х. : Одісеї, 2002. – 592 с.

2.2 Тема 2. Романо-германська правова сім'я.

Питання для обговорення:

1. Поняття «романо-германської правової сім'ї».
2. Країни романо-германської правової сім'ї.
3. Основні етапи становлення та розвитку романо-германської правової сім'ї.
4. Особливості романської правової системи.
5. Особливості германської правової системи.
6. Джерела права романо-германської правової системи.
7. Правова система Франції.
8. Правова система ФРН.

Література до теми:

1. Луць Л.А. Сучасні правові системи світу. Львів: юридичний факультет Львівського національного університету імені Івана Франка, 2003. 273 с.
2. Марченко М. Н. Істочники романо-германського права: поняття, види, класифікація // Вестник МГУ. Серія 11. Право. -2000. - № 2. - С. 14-28.
3. Марченко М. Н. Вторичні істочники романо-германського права; прецедент, доктрина // Вестник МГУ. Серія Право. -2000. - № 4. - С. 52-63.
4. Марченко М. Н. Закон в системі істочників романо-германського права // Вестник МГУ. Серія 11. Право. - 2000. - № 3. - С. 33-43.
5. Погребняк С. П. Порівняльне правознавство: підручник за заг. ред. О. Петришина; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". Х.: Право, 2012. 272 с.
6. Ситар І.М. Романо-германська правова сім'я: гносеологічні та теоретичні аспекти: навч.. Львів: ЛьвДУВС, 2009. 168 с.
7. Харитонов О.І., Харитонов Є.О. Порівняльне право Європи: Основи порівняльного правознавства. Європейські традиції. – Х. : Одісеї, 2002. – 592 с.

2.3 Тема 3. Англо-американська правова сім'я.

Питання для обговорення:

1. Поняття «англо-американська правова сім'я».
2. Країни англо-американської правової сім'ї.

3. Основні етапи становлення та розвитку англосаксонського (прецедентного) права.
4. Загальне право: поняття та особливості.
5. Правова система США.
6. Правова система Англії.
7. Правова система Канади.
8. Характеристика джерел права англо-американської правової сім'ї.

Література до теми:

1. Берхнем В. Вступ до права та правової системи США / В. Берхнем.– К., 1999. – 51 с.
2. Кросс Р. Прецедент в англійському праві. - М.: Юрид, лит., 1985.
3. Максимов А. А. Прецедент как один из источников английского права // Государство и право. - 1995. - № 2. - С, 97-102.
4. Малишев Б.В. Судовий прецедент у правовій системі Англії //Б.В. Малишев.-К.:Праксіс,2008.-344 с.
5. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт.-уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк. Х.: Право, 2016. 164 с.
6. Ткаченко В.Д. Порівняльне правознавство: Підручник для студ. юрид. спец. навч. закл. / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов: Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х.: Право, 2003. 274 с. URL: <http://textbooks.net.ua/content/category/29/43/35/>
7. Abadinsky H. Law and Justice: An Introduction to the American Legal System/ H. Abadinsky. -6 ed. -New York: Prentice Hall, 2007. -480 p.
8. Howard Abadinsky Law and Justice : An Introduction to the American Legal System. Publisher : Prentice Hall ; 6 edition 2007. – 480 p.

2.4 Тема 4. Змішані правові системи.

Питання для обговорення:

1. Поняття змішаної (гібридної) правової системи.
2. Історія становлення та розвитку правових систем латиноамериканських та скандинавських країн.
3. Характеристика латиноамериканської групи правових систем.
4. Характеристика скандинавського (Північноєвропейського) права.
5. Правові системи Канадської провінції Квебек та американського штату Луїзіана.
6. Правова система ПАР.

Література до теми:

1. Гелей С.Д. Політико-правові системи світу : навч.посіб. / С.Д. Гелей, С.М. Рутар. – К. : Знання, 2006. – 668 с.

2. Решетников Ф. М. Правовые системы стран мира. Москва: Юрид. лит., 1993. 256 с.
3. Ткаченко В.Д. Порівняльне правознавство: Підручник для студ. юрид. спец. навч. закл. / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов: Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х.: Право, 2003. 274 с. URL: <http://textbooks.net.ua/content/category/29/43/35/>
4. Огляд джерел латиноамериканського права зроблених на основі довідкового видання: Правовые системы стран мира : энцикл. справ. / под ред. А. Я. Сухарева. – 3-е изд., перераб. и доп. – М., 2003. – 976 с.
5. Саміло Г. Змішані правові системи: проблеми класифікації/ Г. Саміло // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Право. -2015. -№33. -С. 46-49

2.5 Тема 5. Релігійно-традиційні правові сім'ї.

Питання для обговорення:

1. Поняття мусульманського права.
2. Виникнення і розвиток мусульманського права.
3. Джерела мусульманського права.
4. Система мусульманського права.
5. Поняття індуського права.
6. Джерела індуського права.
7. Історія розвитку індуського права.
8. Правова система Індії.
9. Поняття іудейського права.
10. Джерела іудейського права.
11. Правова система Ізраїлю.

Література до теми:

1. Крашенникова Н.А. Индусское право: история и современность. – М., 1982.
2. Крашенникова Н.А. Правовая культура современной Индии: инновационные и традиционные черты/ Н. А. Крашенникова. -М. : Норма - Инфра-М. -2009. - 304 с.
3. Марченко М. Н. Основные принципы иудейского права / М. Н. Марченко // Вестн. Моск. ун-та. Сер. 11. Право. – 2001. – Вып. 1. – С. 65–77.
4. Погребняк С. П. Порівняльне правознавство: підручник за заг. ред. О. Петришина; Нац. ун-т "Юрид. акад. України ім. Я. Мудрого". Х.: Право, 2012. 272 с.
5. Порівняльне правознавство у таблицях : навч. посіб. для юрид. вищ. навч. закл. і ф-тів / авт.-уклад.: О. В. Петришин, О. В. Зінченко, Д. В. Лук'янов, С. П. Погребняк. Х.: Право, 2016. 164 с.

6. Примаков Д. Я. Особенности еврейской правовой системы на примере сравнения еврейского и мусульманского права / Д. Я. Примаков // Вестн. С.-Петербург. ун-та. – 2010. – Сер. 14. – Вып. 1. – С. 98-108.
7. Сюкияйнен Л. Р. Мусульманское право. Вопросы теории и практики // Отв. ред. Туманов В. А. – М. Наука, 1986.

2.6 Тема 6: Правові системи країн Далекого Сходу.

Питання для обговорення:

1. Характеристика далекосхідної групи правових систем.
2. Правові системи країн Далекого Сходу (Китаю та Японії).
3. Етапи становлення та розвитку правової системи Японії.
4. Джерела права Японії.
5. Етапи становлення та розвитку правової системи Китаю.
6. Джерела права Китаю.

Література до теми:

1. Бехруз Х. Порівняльне правознавство: підручник. Одеса: Фенікс, 2009. 464 с.
2. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник / О.Ф. Скакун. – Харків : Еспада, 2006. – 776 с.
3. Hiroshi Oda. Japanese Law. – Published to Oxford Scholarship Online, 2009. – 474 p.
4. Masaki Abe and Luke Nottage. «Japanese Law», in Jan Smits, ed., Encyclopedia of Comparative Law. – Cheltenham; Northampton : Edward Elgar, 2006. – P. 357–377.
5. Veronica Taylor. Introduction : nature of the Japanese legal system /TaylorVeronica, KyokoIshida, Robert R.Britt, John Chaffee // Business law in Japan. – 2008. – Vol. 1. – P. 3–8.
6. Инако П. Современное право Японии / П. Инако ; пер. с яп. В. В. Батуренко ; под. ред. и вступ. статьей В. Н. Еремина. – М. : Прогресс, 1981. – 269 с.
7. Трощинский П.В. Правовая система Китайской Народной Республики: становление, развитие и характерные особенности. *Вестник Университета имени О. Е. Кутафина*. 2015. №5. URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/pravovaya-sistema-kitayskoy-narodnoy-respubliki-stanovlenie-razvitie-i-harakternye-osobennosti>
8. Трощинский П. В. Современное законодательство КНР: проблемы и перспективы развития. *Журнал зарубежного законодательства и сравнительного правоведения*. 2016. №3 (58). URL: <https://cyberleninka.ru/article/n/sovremennoe-zakonodatelstvo-knr-problemy-i-perspektivy-razvitiya>

2.7 Тема 7: Правові системи країн Африки.

Питання для обговорення:

1. Поняття звичаєвого права.
2. Основні риси звичаєвого права.
3. Правові системи держав Африки.
4. Етапи становлення та розвитку звичаєвого права.
5. Джерела права африканських країн.
6. Звичаєве право в колоніальний період.
7. Кодифікація звичаєвого права.

Література до теми:

1. Давид Р. Основные правовые системы современности / Р. Давид, К. Жоффре-Спинози; пер. с франц. В. А. Туманова. Москва: Междунар. отношения, 2003. 400 с. URL: <http://lib.ru/PRAWO/rene.txt>
2. Ткаченко В.Д. Порівняльне правознавство: Підручник для студ. юрид. спец. навч. закл. / В. Д. Ткаченко, С. П. Погребняк, Д. В. Лук'янов: Нац. юрид. акад. України ім. Я.Мудрого. Х.: Право, 2003. 274 с. URL: <http://textbooks.net.ua/content/category/29/43/35/>
3. Скакун О.Ф. Теорія держави і права (енциклопедичний курс) : підручник / О.Ф. Скакун. – Харків : Еспада, 2006. – 776 с.
4. Саміло Г. О. Особливості правових систем сучасних африканських держав / Г. О. Саміло // Порівняльно-аналітичне право, 2017. - № 1. - С. 21-23.

Питання для самоконтролю

1. Поняття порівняльного правознавства.
2. Об'єкти порівняльного правознавства.
3. Предмет порівняльного правознавства.
4. Функції порівняльного правознавства.
5. Значення порівняльного правознавства.
6. Основні види порівняльно-правових досліджень.
7. Поняття макропорівняння та мікропорівняння.
8. Поняття міжсистемного та внутрішньосистемного порівняння.
9. Поняття теоретичного та практичного порівняння.
10. Поняття діахронного порівняння.
11. Поняття синхронного порівняння.
12. Поняття формального (догматичного) порівняння.
13. Поняття функціонального порівняння.
14. Поняття правової сім'ї.
15. Поняття правової системи.
16. Класифікація правових систем Адемара Есмена.
17. Класифікація правових систем Ернеста Гласона.
18. Класифікація правових систем Г. Созер-Холла.
19. Класифікація правових систем Джона Вігмора.
20. Класифікація правових систем Рене Давіда.
21. Класифікація правових систем Конрада Цвайгерта і Хайна Кьотца.
22. Класифікація правових систем Акмаля Саїдова.
23. Поняття розвинутої правової системи.
24. Поняття нерозвинутої правової системи.
25. Поняття романо-германської правової сім'ї.
26. Країни романо-германської правової сім'ї.
27. Країни романської правової групи.
28. Країни германської правової групи.
29. Поняття англо-американської правової сім'ї.
30. Країни англо-американської правової сім'ї.
31. Країни змішаної правової сім'ї.
32. Основні групи губридної правової системи.
33. Північноєвропейська група правових систем.
34. Джерела скандинавського права.
35. Країни Північноєвропейської правової групи.
36. Країни Латиноамериканської правової групи.
37. Латиноамериканська група правових систем.
38. Основні риси правових систем країн Латинської Америки.
39. Країни релігійно-общинного типу правової системи.
40. Країни звичаєво-общинного типу правової системи.

41. Основні ознаки романо-германської правової сім'ї.
42. Джерела права романо-германської правової системи.
43. Основні етапи розвитку романо-германської правової сім'ї.
44. Правова система ФРН.
45. Правова система Франції.
46. Джерела права англо-американської правової сім'ї.
47. Головні риси правових систем англо-американського типу.
48. Основні риси правової системи Ірландії.
49. Правова система Канади.
50. Правова система США.
51. Правова система Англії.
52. Правова система Шотландії.
53. Поняття судового прецеденту.
54. Поняття правової доктрини.
55. Поняття правового звичаю.
56. Поняття мусульманського права.
57. Джерела мусульманського права.
58. Виникнення мусульманського права.
59. Основні етапи розвитку мусульманського права.
60. Поняття «Коран».
61. Поняття «Суна».
62. Поняття «Іджма».
63. Поняття «Кияс».
64. Поняття індуського права.
65. Джерела індуського права.
66. Поняття та особливості дхарми.
67. Поняття іудейського права.
68. Основні риси іудейського права.
69. Джерела іудейського права.
70. Правова система Ізраїлю.
71. Поняття далекосхідної правової системи.
72. Країни далекосхідної групи.
73. Ознаки далекосхідної правової сім'ї.
74. Джерела китайського права.
75. Правова система Китаю.
76. Правова система Японії.
77. Ознаки правової системи Японії.
78. Джерела японського права.
79. Поняття африканської правової сім'ї.
80. Ознаки звичаєвого права.
81. Джерела права країн Африки.